

L'EUROPA FEUDAL

1. El naixement de l'Europa feudal

- **Carlemany**, rei dels francs, va unificar gran part d'Europa occidental i es va proclamar emperador (800):
 - Per administrar el seu territori, el va dividir en **comtats** (governats per comtes) i per defensar les seves fronteres, va crear les **marques** (governades per marquesos).
 - Els successors de Carlemany van dividir l'Imperi en varis regnes pel **Tractat de Verdun** (843), cosa que va causar inestabilitat a Europa.
 - Als segles IX i X, Europa va patir diverses **invasions**: normands pel Nord, musulmans pel Sud i hongaresos per l'Est.
 - El poder dels reis europeus era dèbil i fragmentat. Per governar i protegir la població, van pactar amb els nobles un sistema de relacions personals, el **vassallatge**, que va donar origen al **feudalisme**:
 - El vassall jurava fidelitat al rei a canvi de terres (feus) en una cerimònia doble: l'**homenatge** (el vassall jurava fidelitat al rei) i la **investidura** (el rei atorgava el feu al vassall).
 - Els nobles, bisbes i abats es van convertir en **senyors feudals**. De vegades, aquests senyors cedien part del seu feu a altres.
 - Els senyors constituïen l'única autoritat en el seu feu, i els **pagesos** es posaven al seu servei a canvi de protecció.El feudalisme va donar lloc a la **societat estamental**, dividida en grups tancats als quals es pertanyia per naixement:
 - **Privilegiats**: nobles (dedicats a la guerra) i clero (dedicats a l'oració).
 - **No privilegiats**: pagesos i artesans (dedicats al treball).
-

2. La monarquia i la noblesa feudal

- El **rei** era a la cúspide de la societat feudal i se'l considerava el **primer entre iguals** (els seus iguals eren la gran noblesa) i el **representant de Déu** a la Terra.
 - Les principals **atribucions del rei** eren: dirigir els exèrcits dels seus vassalls en campanyes militars, recaptar impostos per a guerres, coronacions, etc. i exercir de jutge suprem en litigis o plets.
 - Per governar, el rei comptava amb la **Cúria o Consell Reial**, un òrgan de caràcter assessor integrat per nobles i clergues. També l'envoltava sempre la **cort** (família, amics i consellers).
 - La funció dels **nobles** era ser **guerrers**; disposaven de l'equip, el cavall i les armes per combatre, i als 18 anys ja se'ls armava cavallers. La guerra els proporcionava terres i, en èpoques de pau, participaven en tornejos per divertir-se i entrenar-se.
-

3. Els castells medievals

- Els castells medievals eren les **residències** dels senyors feudals. En cas d'atacs o invasions, servien també com a **refugi** per als habitants del feu.
 - El centre del castell l'ocupava la **torre de l'homenatge**, lloc de residència i de vigilància, envoltada d'altres dependències (graners, ferreria, forn...) i per una **muralla**. Eren austers i tenien un mobiliari escàs.
 - La **vida dels nobles** al castell consistia en rebre els seus vassalls, impartir justícia, rebre tributs i aliments dels pagesos, inspeccionar les terres del feu i entrenar-se per al combat.
 - Les **distracció** dels nobles als castells eren la celebració de banquetes, les festes amb joglars i trobadors, la caça, la falconeria i els tornejos.
 - Les **dames** organitzaven les tasques domèstiques, cuidaven els fills o s'entretenien amb la costura, la música o la lectura.
-

4. Les terres del feu

- Un **feu** el formaven les terres atorgades pel rei o un noble a un altre senyor feudal, podien ser transmesos en herència, però no es podien ni comprar ni vendre.
 - El feu es dividia en:
 - La **reserva senyorial**: formada per les millors terres, era on hi solia haver el castell i els prats i boscos d'ús exclusiu del senyor.
 - Els **masos**: eren els lots de terra que treballaven els pagesos lliures i els serfs a canvi de **rendes** (una part de la collita, les primícies -entregues que es feien una vegada a l'any-, les prestacions personals - dies de treball a la reserva senyorial-, els drets de monopoli -per l'ús del forn, el molí...-)
 - El senyor feudal tenia la **jurisdicció** sobre tot el feu, és a dir, dictava lleis, controlava els serveis (molí, forn), impartia justícia, cobrava impostos, etc.
-

5. Els pagesos en el món feudal

- Els pagesos eren la **majoria de la població**. Es distingien en dues categories:
 - Els **pagesos lliures**, que tenien llibertat personal i eren propietaris de la seva terra.
 - Els **serfs**, que no tenien llibertat personal i estaven lligats a les terres del senyor.
 - El rendiment de la terra era baix perquè les tècniques i eines eren molt rudimentàries: es practicava la **rotació biennal** (cultiu de la meitat de les terres mentre l'altra meitat es deixava en guaret).
 - L'economia pagesa era d'**autoconsum**, és a dir, les persones vivien del que produïen i es fabricaven ells mateixos les eines i tot el que necessitaven. Els intercanvis eren escassos.
 - **Cultivaven** cereals, llegums, vinya, verdures i arbres fruiters. La dieta dels pagesos era molt monòtona i menjaven molt poca carn.
 - Els seus **habitatges** eren senzills: tenien una o dues habitacions, estable, magatzem i cuina. Vivien en llogarets o en cases disperses.
-

6. L'Església cristiana: els clergues

- L'Església havia de mantenir la **unitat dels creients**. Fixava les **obligacions religioses** i les **normes** per a una conducta correcta. S'encarregava de les **cerimònies religioses** (bateig, matrimoni...), de l'ensenyament i de subministrar assistència als pobres i els malalts. Per poder dur a terme aquestes funcions, l'Església es va haver de **ruralitzar**, és a dir, es va traslladar al camp, que és on vivia la major part de la població.
 - L'Església era **molt rica**: tenia feus i cobrava impostos a tots els pagesos (**delme**).
 - Les persones dedicades al servei de l'Església constituïen el **clero**. Hi havia dues categories:
 - El **clero secular**, format per sacerdots, rectors i bisbes, s'encarregaven de les parròquies.
 - El **clero regular** reunia els monjos i abats, que vivien als monestirs.
 - Els llocs on Crist havia viscut es van convertir en centres de peregrinació, especialment Jerusalem (**Terra Santa**). Però al segle XI els turcs van conquerir aquesta ciutat i es va prohibir l'entrada als cristians. Llavors, el Papa va decidir reconquerir-la i es van emprendre una sèrie de guerres, les **croades**.
-

La vida als monestirs

- Un monestir estava format per un **conjunt d'edificis i de terres**, el centre del qual era l'església. Constituïen un feu que pertanyia a l'Església i que també era treballat per pagesos.
- Als monestirs hi vivien els monjos, que es dedicaven sobretot a **resar**, però també a copiar llibres als *scriptorium*, a treballar la terra, a cuidar malalts, etc.
- Els monjos estaven sotmesos a una **regla** (conjunt de normes), que depenia de l'**orde monàstic** al qual pertanyien (benedictins, cistercencs...)

7. L'art romànic. L'arquitectura

- El **Romànic** es va desenvolupar a Europa entre els **segles XI i XIII**. Es denomina així perquè molts dels seus elements tenen semblances amb el de l'art romà.
 - Malgrat que es van construir obres civils (castells, muralles...), la major part de les obres romàniques són **religioses**, a causa de la gran importància de la religió en la societat medieval feudal.
 - L'**arquitectura** va ser la forma artística més desenvolupada del Romànic. L'escultura i la pintura s'utilitzaven per decorar i completar els edificis.
 - Alguns elements de les **esglésies** romàniques eren:
 - La **planta**, que era de creu llatina, amb dos braços que s'unien al **creuer**. Solia tenir una o tres naus. A la capçalera hi havia un **absis** semicircular.
 - La coberta era de **voltes de canó** sostingudes per murs gruixuts reforçats per **contraforts**.
 - Les **finestres** eren petites i l'interior, fosc. Per construir finestres i portes es feia servir l'**arc de mig punt**, sostinguts per columnes i capitells.
 - La **torre-campanar** servia per a vigilar i cridar a l'oració.
-

8. La pintura i l'escultura romàniques

- L'estil romànic decorava les esglésies amb imatges per facilitar l'**ensenyament** de la religió al poble, que era majoritàriament analfabet.
 - La **pintura** romànica era tècnicament **molt senzilla** (no hi havia profunditat ni volum), però posseeix una gran **força expressiva**:
 - La tècnica més comuna era la **pintura mural al fresc** (sobre el guix humit de la paret). També es realitzaven pintures sobre **taules** de fusta i **miniatures** (il·lustraven amb molt detall els llibres religiosos).
 - Les representacions més habituals són la figura de Crist, anomenada Pantocràtor, i les escenes de la Bíblia i de vides dels sants.
 - Les **escultures** romàniques solien representar figures humanes, tenien temàtica religiosa i també són bastant **inexpressives i rígides**:
 - Quan es feien en pedra s'utilitzaven per decorar les **portades** (timpans i arquivoltes) i els **capitells**, als espais dels quals s'adaptaven.
 - Quan es feien de fusta es pintaven de colors vius i es col·locaven als **altars**.
-